

הלכות תרומות פרק ד

א. עושה אדם שליח להפריש לו תרומות ומעשרות שנאמר "בן תרימו גם-אתם" (במדבר יח, כח), לרבות את השליח; ואין עושין שליח גוי, שנאמר "גם-אתם" מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בני ברית.

ב. חמשה לא יתרמו; ואם תרמו, אין תרומתן תרומה: החרש, והשוטה, והקטן; והנכרי שתרם שלישראל, ואפלו ברשותו; והתורם את שאינו שלו, שלא ברשות הבעלים. אבל התורם משלו על שלאחרים הרי זו תרומה, ותקן פרותיהם; וטובת הנאה שלו, שנותנה לכל כוהן שירצה.

ג. התורם שלא ברשות, או שירד לתוך שדה חברו ולקט פרות שלא ברשות כדי שיקחם ותרם: אם בא בעל הבית ואמר לו, הלך אצל היפות אם היו שם יפות ממה שתרם תרומתו תרומה, שהרי אינו מקפיד; ואם לא היו שם יפות ממה שתרם אין תרומתו תרומה, שלא אמר לו אלא דרך מחוי. ואם בא בעל הבית ולקט והוסיף בין יש לו יפות מהן בין אין לו, תרומתו תרומה.

ד. חמשה לא יתרמו; ואם תרמו, תרומתן תרומה: חרש מדבר ואינו שומע, לפי שאינו שומע הברכה; והאלם ששומע ואינו מדבר והערם, מפני שאינן יכולין לברך; והשכור והסומה, מפני שאינן יכולין לכוון ולהפריש את היפה.

ה. קטן שהגיע לעונת נדרים אף על פי שלא הביא שתי שערות, ולא נעשה גדול אם תרם, תרומתו תרומה, ואפלו בתרומה שלתורה, הואיל ונדריהן והקדשן קיימין מן התורה כמו שבארנו בנדרים.

ו. האומר לשלוחו צא ותרם לי, והלך לתרם, ואינו יודע אם תרם או לא תרם, ובא ומצא כריו תרום אין חזקתו תרום: שאין אומרין באסורין חזקת שליח עושה שליחותו להקל, אלא להחמיר; וחושש שמא אחר תרם, שלא ברשות.

ז. האומר לשלוחו צא ותרם, תורם כדעתו שלבעל הבית: אם היה יודע בו שהוא בעל עין רעה, מפריש אחד מששים; ואם בעל נפש שבעה, מפריש לו אחד מארבעים. ואם אינו יודע דעתו מפריש לו בבינונית, אחד מחמשים.

ח. נתפון לבינונית, ועלתה בידו אחת מארבעים או אחת מששים תרומתו תרומה; ואם נתפון להוסיף על הבינונית, ותרם אפלו אחת מתשעה וארבעים אין תרומתו תרומה.

ט. פרות השתפין חביבין בתרומה ומעשרות שנאמר "מעשרתיכם" (במדבר יח, כח), אפלו שלשנים; והשתפין, אין צריכין לטל רשות זה מזה, אלא כל התורם מהן, תרומתו תרומה.

י. תרם אחד מהן, ובא השני ותרם תרומה, שהרי לא ידע שתרם חברו אם היו ממחין זה על זה, תרומת השני אינה תרומה. ואם לא היו ממחין ותרם הראשון כשעור, אין תרומת השני תרומה; ואם לא תרם הראשון כשעור, תרומת שניהן תרומה.

יא. האומר לשתפו או לבן ביתו או לעבדו ושפחתו, תרם,

וְהִלְכוּ לַתֶּרֶם, וּבִטֵּל שְׁלִיחוֹתֶן קֹדֶם שִׁיתְּרֻמוּ אִם לֹא שָׁנָה הַשְּׁלִיחַ, תְּרוֹמָתוֹ תְּרוּמָה; וְאִם שָׁנָה כָּגוֹן שָׁאֵמַר לוֹ תֶרֶם מִן הַצֶּפֶן, וְתֶרֶם מִן הַדְּרוֹם הוּאִיל וּבִטֵּל שְׁלִיחוֹתוֹ מִקֶּדֶם, אֵינָה תְּרוּמָה.

יב. אֲרִיס שֶׁתֶּרֶם, וּבָא בַעַל הַבֵּית וְעַכְבֵּי אִם עַד שֶׁלֹּא תֶרֶם עַכְבֵּי, אֵין תְּרוֹמָתוֹ תְּרוּמָה; וְאִם מִשְׁתֶּרֶם עַכְבֵּי, תְּרוֹמָתוֹ תְּרוּמָה. וְהָאֶפְטְרוּפִין תּוֹרְמִין נִכְסֵי יְתוּמִים.

יג. הַגִּבֹּב וְהַגִּזְלָן וְהָאֲנָס, תְּרוֹמָתָן תְּרוּמָה: וְאִם הָיוּ הַבְּעָלִים רוֹדְפִין, אֵין תְּרוֹמָתָן תְּרוּמָה. הֵבֶן וְהַשְּׂכִיר וְהָעֶבֶד וְהָאִשָּׁה, תּוֹרְמִין עַל מֶה שֶׁהֵן אוֹכְלִין; אֲבָל לֹא יִתְּרֻמוּ עַל הַכֹּל, שְׂאִין אָדָם תּוֹרֵם דְּבַר שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ. הֵבֶן בְּשֹׂאוֹכֵל אָבִיו, וְהָאִשָּׁה בְּעִסְתָּהּ תּוֹרְמִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרָשׁוֹת.

יד. הַפּוֹעָעִים, אֵין לָהֶן רָשׁוֹת לַתֶּרֶם שֶׁלֹּא מִדַּעַת בַּעַל הַבֵּית: חוּץ מִן הַדּוֹרְכִין בַּגֹּת שְׂאֵם יִרְצוּ לְטַמֵּא אֶת הַיֵּין, הָרִי הֵן מְטַמְּאִים אוֹתוֹ מִיָּד; וּלְפִי שֶׁמָּסַר לָהֶן וְהָאֲמִינָם עַל כֶּךָ, הָרִי הֵן כְּשִׁלּוּחִין, וְאִם תֶּרֶמוּ, תְּרוֹמָתָן תְּרוּמָה. וּפּוֹעֵל שָׁאֵמַר לוֹ בַּעַל הַבֵּית, כֵּנֶס לִי גִרְנִי, וְתֶרֶם, וְאַחֲרַי כֶּךָ כֵּנֶס תְּרוֹמָתוֹ תְּרוּמָה.

טו. הַנִּכְרִי שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמָה מִשְׁלוֹ דִּין תּוֹרָה שְׂאִינָה תְּרוּמָה, לְפִי שְׂאִינוֹ חֵיב. וּמִדְּבָרֵיהֶן גִּזְרוּ, שֶׁתִּהְיֶה תְּרוֹמָתָן תְּרוּמָה: גִּזְרָה מִשּׁוֹם בַּעֲלֵי כִּסִּין, שֶׁלֹּא יִהְיֶה זֶה הַמָּמוֹן לְיִשְׂרָאֵל וְיִתְּלָה אוֹתוֹ בְּגוֹי כְּדִי לְפָטְרוֹ. וּבּוֹדֵקִין אֶת הַגּוֹי שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמָה: אִם אָמַר בְּדַעַת יִשְׂרָאֵל הִפְרַשְׁתִּיהָ, תִּנָּתֵן לְכוּהֵן; וְאִם לֹאוֹ טְעוֹנָה גְּנִיזָה, שָׁמָּה בִּלְבוֹ לְשָׂמִים.

טז. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל גּוֹי שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמָה בַּחוּצָה לְאַרְץ, לֹא גִזְרוּ עָלֶיהָ: מוֹדִיעִין אוֹתוֹ שְׂאִינוֹ צָרִיךְ, וְאֵינָה תְּרוּמָה כָּלֵל.

יז. הַמִּתְכַּוֵּן לוֹמַר תְּרוּמָה וְאָמַר מַעֲשֵׂר, מַעֲשֵׂר וְאָמַר תְּרוּמָה לֹא אָמַר כָּלוּם: עַד שִׁיְהִיָּה פִּיּוֹ וְלִבּוֹ שׁוּוִין. הַפְּרִישׁ תְּרוּמָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וְלֹא הוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו כָּלוּם הָרִי זֶה תְּרוּמָה: שֶׁנֶּאֱמַר "וְנָחֲשׁב לָכֶם, תְּרוּמַתְכֶם" (במדבר יח, כז), בְּמַחֲשַׁבָּה בִּלְבָד תִּהְיֶה תְּרוּמָה.

יח. הַמְּפָרִישׁ תְּרוּמָה עַל תְּנָאִי אִם נִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי, הָרִי הִיא תְּרוּמָה; וְאִם לֹא נִתְקַיֵּם, אֵינָה תְּרוּמָה. וְכֵן הַמְּפָרִישׁ תְּרוּמָה אוֹ מַעֲשֵׂרוֹת, וְנָחֵם עָלֶיהֶן הָרִי זֶה נִשְׁאָל עָלֶיהֶן לְחַכֵּם וּמִתִּיר לוֹ, כְּדֶרֶךְ שִׁמְתִירִין שְׂאֵר הַנְּדָרִים; וְתַחֲזוֹר חֲלִין כְּמוֹת שֶׁהִיתָה עַד שִׁיְפָרִישׁ פַּעַם שְׁנִיָּה אוֹתָהּ שֶׁהִפְרִישׁ תַּחֲלָה, אוֹ פְּרוֹת אַחֲרוֹת.

יט. הַתּוֹרֵם בּוֹר שְׁלִיין, וְאָמַר הָרִי זֶה תְּרוּמָה עַל מִנַּת שֶׁתַּעֲלָה שָׁלֵם צָרִיךְ שֶׁתַּעֲלָה שָׁלֵם מִן הַשֶּׁכֶר וּמִן הַשְּׂפִיכָה, אֲבָל לֹא מִן הַטְּמָאָה; וְאִם נִשְׁכְּרָה, אֵינָה מִדְּמַעַת. הַנִּיחָה בְּמָקוֹם שְׂאֵם תִּשְׁכַּר שֵׁם אוֹ תַתְּגַלְגַּל לֹא תִגִּיעַ לְבוֹר הָרִי זֶה מִדְּמַעַת, שֶׁכְּכָר נִתְקַיֵּם תְּנָאוֹ.

כ. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּתְּרוּמָה גְּדוּלָּה. אֲבָל בַּתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, שֶׁמִּתֵּר לַתֶּרֶם שֶׁלֹּא מִן הַמָּקָף כִּיּוֹן שֶׁעָלְתָה, נִתְקַיֵּם תְּנָאוֹ; וְהָרִי הִיא תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְאֵף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁכְּרָה אוֹ נִשְׁפָּכָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁנִּשְׁטַמְּאָה.

כא. הָאוֹמֵר שֶׁלְמַעֲלָה תְּרוּמָה וְשֶׁלְמַטָּה חֲלִין, אוֹ שֶׁלְמַעֲלָה חֲלִין וְשֶׁלְמַטָּה תְּרוּמָה דְּבָרֵיו קִיָּמִין, שֶׁהַדְּבַר תְּלוּי בְּדַעַת הַתּוֹרֵם.

כב. התורם את הגרן צריך שיכון את לבו שתהיה זו תרומה על הפרי, ועל מה שבקטיעין, ועל מה שבצדדין, ועל מה שבתוך התבן; התורם את היקב צריך שיכון את לבו לתרם על מה שבחרצנין, ועל מה שבזוגין; התורם את הבור שליין, צריך שיכון את לבו לתרם על מה שבגפת. ואם לא נתבון, אלא תרם סתם נפטר הכל: שתנאי בית דין הוא, שתתרום על הכל. התורם כלכלה שלתאנים, ונמצאו תאנים בצד הכלכלה הרי אלו פטורין, מפני שבלבו לתרם על הכל.